

VANWEGE HEM

Zora del Buono bij Meulenhoff:

De maarschalk

Vanwege hem

Zora del Buono

Vanwege hem

ROMAN

Vertaald door Michel Bolwerk

MEULENHOF

De vertaler ontving voor deze vertaling een projectbeurs van Literatuur Vlaanderen

Gepubliceerd met steun van de Swiss Arts Council Pro Helvetia

swiss arts council

prohelvetia

Dit boek is autofictioneel. Wat betreft de personen die niet tot de familiekring van de schrijfster behoren, zijn de namen, plaatsnamen en data ter bescherming van hen veranderd.

ISBN 978-90-896-8339-7

ISBN 978-94-023-2610-9 (e-book)

NUR 302

Oorspronkelijke titel: *Seinetwegen*

Omslagontwerp: buxdesign | München, Ruth Botzenhardt, bewerkt door
dps Design & Prepress Studio

Omslagbeeld: © Volker Loche, Adobe Stock, © plainpicture/neuebildanstalt/
Lembke

De foto's in dit werk komen uit het privéarchief van de auteur

Auteursfoto: © Yvonne Boehler

Zetwerk: Mat-Zet bv

© Verlag C.H.Beck München 2024

© 2026 Nederlandse vertaling Michel Bolwerk en Meulenhoff Boekerij bv,
Amsterdam

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden
verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd bestand, of openbaar
gemaakt in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch of
op enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van
de uitgever. Tekst- en datamining van (delen van) deze uitgave is
uitdrukkelijk niet toegestaan.

All rights are reserved, including those for text and data mining, AI training
and similar technologies.

‘Nooit meer, nooit meer!’

En toch, tegenstrijdigheid:
dat ‘nooit meer’ is niet eeuwig,
omdat je eens zelf zult sterven.
‘Nooit meer’ is het woord
van een onsterfelijke.

Roland Barthes

Rouwdagboek

Heuvelachtig landschap, heerlijk weer, een meidag, alles groent. Onderweg naar de bergen op verkeersborden opeens vertrouwde plaatsnamen, *Uznach, Näfels, Kaltbrunn*, keer op keer gehoord, onherroepelijk in het kinderbrein gegrift, maar nooit goed geplaatst: waar is het ongeluk gebeurd, waar was het ziekenhuis waar de gewonden naartoe zijn gebracht, waar werd de rechtszitting gehouden? Als vroeger die namen opdoken, ook in gesprekken van anderen die daarmee niet het verband legden dat wij ermee legden, kromp ik ineen, *Uznach, Näfels, Kaltbrunn*; hopelijk komen die kwalijke woorden moeder niet ter ore.

Al jaren denk ik als ik langs een van die plaatsnaamborden kom: zou E.T. nog leven? Hij zou halverwege de tachtig moeten zijn. Hoe heeft hij de afgelopen zestig jaar doorgebracht, met zijn schuld? En dan de gedachte: ik moet hem zoeken, hem opzoeken. De doder van mijn vader.

Ik weet alleen zijn initialen: E.T.

Als kind fantaseerde ik vaak dat ik hem vond en ter verantwoording riep en daarmee moeder wreekte. Het waren melodramatische innerlijke filmpjes die ik dan produceerde, ik had de di-

mensie van wat er gebeurd was totaal niet begrepen. Op je tiende bevat je het definitieve van de dood nog niet (als je dat al ooit bevat). Later vervloog de gedachte.

Pas de laatste tijd duikt die weer op.

Vaders zwager, mijn peetoom, eigenaar en bestuurder van de vw Kever, zei op hoge leeftijd een keer dat het het drama van zijn leven was, dat het hem nooit had losgelaten. Talloze malen, vooral 's nachts, de overpeinzingen, *had ik het stuur niet kunnen omgooien, heb ik iets niet gezien, had ik sneller gereageerd, waren we later vertrokken of eerder, maar een minuut later of eerder, dan was het niet gebeurd*. Hij, de onschuldige, zat in over zijn schuld, terwijl de schuldige inzat over zijn naam.

Lindegroene vw Kevers waren er veel. Er zaten mensen in die niets van onze persoonlijke Kever-tragedie wisten. Het is een auto waar je graag naar kijkt, vrolijk, een brommend kleurig beestje, voor veel mensen was het hun eerste auto, een vrijheidsbelofte; voor ons was het de dood. In de herfst van 1938 werden de eerste exemplaren in gebruik genomen, het was de auto die Adolf Hitler voor zijn volk wilde hebben en ook kreeg. Tot 2002 was de Kever de meestverkochte auto ter wereld, waarna hij werd afgelost door de vw Golf.

Hoeveel mensen zijn er sinds 1938 in een vw Kever om het leven gekomen? Deze vraag is te hoog gegrepen. Het zullen er vele duizenden zijn.

In 1963 hadden maar weinig auto's een hoofdsteun, hoewel al in 1921 een Amerikaan met de naam Benjamin Katz een patent had gekregen op zijn *headrest* (*hoofdrust*, een mooi woord). Als de auto van mijn peetoom (oom klinkt zo oud, hij was drieëntwintig toen ik op de wereld kwam en vierentwintig toen het ongeluk gebeurde) hoofdsteunen had gehad, had vader, die ik vast *papà* zou hebben genoemd, het waarschijnlijk wel overleefd. De klap brak zijn nek. Dat is ook iets wat mijn peetoom zichzelf verweet: had mijn auto nou maar hoofdsteunen gehad.

Ene Karl Meier uit Saarland, die daar het autovak had geleerd en daarna naar Zwitserland was verhuisd om vouwdaken voor cabriolets te ontwikkelen, keerde in 1936 terug naar Duitsland, ging naar Opel in Rüsselsheim, waar hij de Kadett van het laatste stuk hout bevrijdde. Daarna de stap naar de door Ferdinand Porsche geleide *Maatschappij ter voorbereiding der Duitschen volkswagen*. Meier moest zich bekommeren om het interieur van de auto, voor 430 rijksmark per maand, achttien patenten heeft hij op zijn naam. De Kever werd zijn paradepaardje. Na de oorlog verliet hij Volkswagen, opende in een houten barak een werkplaats, vond de kleurige beschermhoes voor autostoelen uit, vw nam het idee over. In 1952 richtte hij het bedrijf Kamei (Karl Meier) op, en deed misschien wel zijn baanbrekendste uitvinding naast de *naar het lichaam gevormde stoel*: de opsteekbare *sluimerrol*, die ook als kussen of armleuning kon worden gebruikt. De kritiek was fors, automobilisten zouden in slaap kunnen vallen, heette het. Meier pareerde dat een 'automobilist het

gemakkelijk en comfortabel moet hebben, zodat hij zich beter op het verkeer kan concentreren. Bovendien biedt de rol bij een aanrijding bescherming voor de nek.’ Uit deze sluimerrol kwam de eerste veiligheidshoofdsteen ter wereld voort, in september 1969 getest door de TU Berlijn: ‘De belasting van het hoofd en de halswervelkolom wordt duidelijk gereduceerd, en slingerbewegingen van het hoofd worden verregaand tegengegaan.’

Telkens als ik een oldtimer zonder hoofdsteen zie, schrik ik, ik fantaseer het ergste, zie de botsing voor me, de naar achteren en weer naar voren geslingerde schedel, hoor een knakkend geluid, wil op het raampje kloppen en de inzittenden waarschuwen en doe het toch niet.

De allereerste bioscoopfilm die ik heb gezien was *Bambi*. Tante Anni nam me mee naar de kinderbioscoop aan de Bellevueplatz in Zürich, zo heette die ook: Kino Bellevue. Er zit nu een café in dat bekendstaat om zijn kitscherige interieur. Bijna ieder kind in Zürich zal daar zijn eerste bioscoopfilm hebben gezien, in 1921 werd dit filmtheater geopend. Als je de bioscoop uitkwam, stond je direct bij de Riviera, de zittrappen langs de rivier Limmat die in de jaren tachtig beroemd werden, wij, de linkse, graag bloewende jeugd hing daar urenlang rond op de treden; ertegenover waren, zo hoorden we later, camera’s geïnstalleerd, de staat bespioneerde zijn kinderen, wij maakten deel uit van het *Fichenskan-dal*, een affaire die decennialang speelde en in 1990 eindigde. In de loop van de tijd waren er 900.000 notities verzameld in de dossiers van de nationale veiligheidsdienst. Onvergetelijk een

passage op de fiche van Max Frisch: 'Reisde op 23-8-48 naar Polen voor deelname aan het wereldcongres van intellectuelen voor de zaak van de vrede'.

Bambi is me bijgebleven als een gebeurtenis waarbij ik veel huilde en uiteindelijk toch gelukkig was. Ik huilde om de doodgeschoten moeder van het hertje, ik huilde omdat hij nu ook halfwees was (net als ik), ik huilde omdat Bambi zo veel vrienden had die om hem gaven, het konijn Stampertje, het stinkdier Bloempje en Vriend Uil. Vanaf die dag in de bioscoop ben ik jagers gaan verachten, en het heeft niet geholpen dat ik tientallen jaren later *Die Leidenschaft des Jägers* van de grote psychoanalyticus Paul Parin heb gelezen, die zelf jager was, waarin hij het over geritualiseerd geweld heeft, over begeerte en wellust, hij schrijft dat die drift de mens aangeboren is, wat ik verbazingwekkend vind, omdat toch maar 0,3 procent van de bevolking jager is.

In diezelfde bioscoop heb ik ook *Herbie de pratende Kever* gezien, die in 1969 in de Duitstalige bioscopen kwam. In het origineel heet de film *The Love Bug*. De witte vw Kever leidt een eigen leven, beslist dingen, rijdt over water, is een sympathiek wezen, een bezielde machine. Herbie wordt in de film een racewagen, op zijn voorklep prijkt nummer 53. Er kwam een ware Herbie-cult op gang, overal vw Kevers, op affiches, in kranten, in speelgoedwinkels. 1953 is het jaar waarin mijn ouders elkaar leerden kennen, 53 hun lotsgetal. Ik stel me moeder voor, hoe ze overal wordt achtervolgd door Herbie, die zo vrolijk ontsnapt aan ongelukken, meermaals over de kop slaat, dwars door de

straten racet, een echte wildebras met een goed hart is die auto, hij is niet dood te krijgen.

Later, de voorbereiding op het vormsel. De pastoor uit het naburige plaatsje (in het onze was alleen maar een protestantse kerk, maar ik was katholiek) neemt enkele weekenden lang een korte film met ons op. Groepsgevoel, gemeenschapsbeleving. We zijn veertien. Ik speel de hoofdrol. De herinnering aan de film is weg, maar de centrale scène ben ik nooit vergeten, de *plot point*. Ik zit achter het stuur van de vw Kever (!) van de pastoor, op schoot (!) bij die man, wiens armen op heuphoogte om me heen geslagen zijn om zo onzichtbaar mogelijk de auto te besturen, terwijl ik doe alsof ik rij. Ik herinner me een gevoel van benauwenis, een ademen achter me, maar ook de blijde opwinding achter het stuur te mogen zitten. En de ketchup op mijn gezicht. Er moest een ongeval gesimuleerd worden, en het is me tot op de dag van vandaag een raadsel *hoe* die pastoor *in godsnaam* op het idee kwam uitgerkend mij als overlevende van een auto-ongeluk te casten. Wetend dat mijn moeder de film zou zien? Iedereen kende onze geschiedenis. Moeder was de aantrekkelijkste weduwe in de verre omtrek. Was de pastoor een sadist? Onnadenkend? Of een kerel met een zonderlinge therapeutische benadering?

IN HET GRAND CAFÉ I (over het moorden):

Nou ja zeg, dat met die pastoor gaat toch wel heel ver, zegt Isadora verontwaardigd.

Duidelijke zaak: een sadist, zegt Henri.

Isadora is psychiater – geen psycholoog, een wezenlijk verschil, waar ze met klem op wijst. Ze draagt graag bontgekleurde kleding, rode lippenstift, ringen in een dagelijks wisselende samenstelling, haar woning ziet eruit als die van een studente, kleren en schoenen in een wilde chaos op de houten vloer. Ze praat snel en veel, een wakkere geest, een Duitse intellectueel van de oude school. Treffend voor haar is wat satirica Fanny Müller in een geweldige dialoog haar personage Frau K. liet zeggen: ‘Frau M.: “U hebt in het leven alles al een keer gezien, vermoed ik?” Frau K.: “Twee keer.”’ Isadora heeft alles minstens twee keer gezien, *niets menselijks is haar vreemd*.

Henri zat vroeger op de kunstacademie, is binnenhuisarchitect en schrijver, een elegante gay man met een markant gezicht, als uit hout gesneden, een gezicht om naar te blijven kijken. Ze zijn beiden boven de zeventig, zaterdag na de markt zien ze elkaar in een café, af en toe voeg ik me bij hen.

Misschien een vrouwenhater, zegt Isadora, een vroege vorm van de incel, zoals die Pommerenke destijds.

Pommerenke? vraag ik.

Een verkrachter en vrouwenmoordenaar, heel beroemd, een seriekiller, heeft een eeuwigheid in de gevangenis gezeten, vertelt Henri.

Hij kwam uit Oost-Duitsland, vluchtte naar West-Berlijn, woonde later in Zürich en Schaffhausen, zegt Isadora.

En toen dus bij ons.

Waar, bij ons? vraag ik.

In het Schwarzwald, daar is hij begonnen met die moordpartijen. Daar komen we toch allebei vandaan, het was niet ver bij ons uit de buurt. Ze hadden het de hele tijd over hem. Hij joeg de hele streek angst aan, zegt Henri.

Hij had een monumentale film in de bioscoop gezien, in Karlsruhe, in '59 moet dat zijn geweest, zegt Isadora.

The Ten Commandments.

Precies! *The Ten Commandments*. Toen kreeg hij een soort openbaring bij een scène met schaars geklede vrouwen. Hij zag ze om het gouden kalf dansen en vond dat vrouwen de oorzaak van al het kwaad van deze wereld waren, men moest ze vernietigen. Hij moest ze vernietigen.

Diezelfde nacht nog heeft hij de eerste vrouw omgebracht.

Hij liep de bioscoop uit en vermoordde een vrouw? vraag ik.

Verkrachtte haar, sneed haar keel door, heel naar.

Hij was op een missie.

Niet te geloven! Dat is toch vreselijk!

Lieverd, weet je hoe ze in de jaren zestig over vrouwen praat-ten? In het schildersbedrijf van mijn vader werkte een kerel die principieel alleen maar FRAU = SAU zei, altijd. Hij stond wekenlang verwarmingsbuizen te verven en alles was de schuld van de vrouwen, die vieze varkens, zegt Henri.

Incels heb je overal, zegt Isadora knikkend.

Heb je weleens een moordenaar als patiënt gehad? vraag ik.

Niet bewust. Maar kun je dat weten?

We bestellen nog een rondje thee.

Ik draag moeders ring. Ze heeft hem bij mijn geboorte van haar schoonouders gekregen, een diamant in witgoud, waarvan altijd gezegd werd dat hij ongelooflijk duur was, zo duur als een Maserati (!), een soort noodreserve voor crisistijden, nog beter dan goud (als alles misgaat, fantaseerde ik als kind, verkoopt mama hem en beginnen wij tweeën in Amerika een nieuw leven). Daarom droeg ze hem altijd, dag en nacht, jaar na jaar. *Om je vinger is een ring het veiligst*, zei ze.

De ring en ik gaan met de trein naar Antwerpen, onze eerste gezamenlijke reis. Als diamantstad lijkt Antwerpen me een geschikt reisdoel. Dat ik moeder haar ring heb afgenomen en hem nu zelf draag, heeft heel wat zelfoverwinning gekost. Als ik haar bezoek, zal ik hem niet dragen, ze zou hem kunnen herkennen en denken dat ik een onbekende ben die haar bestolen heeft.

Vorige maand was ze vergeten waar ze hem had neergelegd, we moesten lang zoeken voor we hem terugvonden: in een verfrommeld medicijndoosje. Op dat moment besloot ik hem niet meer aan haar terug te geven. Ze weet niet meer dat ze een ring bezit, een briljant zo duur als een auto. Ze herinnert zich ook haar Zuid-Italiaanse schoonouders niet meer, en ook haar man niet, om wie ze bijna een leven lang heeft gerouwd.

Twee keer raakte de diamant zoek, was hij losgekomen uit de zetting, die als een lelijk stalen frame aan moeders vinger gaapte; ik was toen nog een kind. De ene keer vonden we hem terug in het stro in het konijnenhok, de andere keer in het houten beeld van een contemporaine beeldhouwer in het museum waar mijn moeder directeur was. Beide keren was alles in rep en roer.

Niets in ons leven belichaamt de aura van ons familieleven zozeer als die ring. En nu draag ik hem. Moeder heeft mooiere handen dan ik, bij haar zag hij er elegant uit, passend, bij mij lijkt hij ietwat misplaatst. Ik denk dat iedereen meteen ziet dat ik een auto aan mijn vinger heb. Iets wat ik niet verdien. Ik voel me meteen in driedubbel opzicht schuldig: omdat het moeders ring is (maar moet ik hem in een kluis leggen tot ze dood is?), omdat ik vermoed onder welke omstandigheden de diamant in de jaren vijftig in Zuid-Afrika is opgedolven en omdat ik denk wat voor goeds je met de opbrengst zou kunnen doen. Maar het idee dat deze steen aan de hand van een vreemde vrouw zit staat me tegen. Ik zou hem nog liever in de zee gooien dan hem te gelde te maken, denk ik. Het symbool van de liefde van mijn ouders. Ik de vrucht daarvan. Een goudsmid heeft hem nagekeken en schoongemaakt, en ze zei: *Je zult eraan wennen. Jullie zullen samengroeien.*

In Antwerpen wil ik een smal ringetje kopen dat voor de brillanten kan worden geschoven, *een stopper*, zei de goudsmid, tegen de angst hem te verliezen. Achter het station ligt de diamantwijk, de ene winkel naast de andere, het fonkelt en glinstert overal. Er worden taxaties aangeboden, aankoop, verkoop, het snelle geld lacht je toe. Sommige winkels zien er dubieus uit, andere kneuterig, twee keer ga ik onverrichter zake weer naar buiten. De derde winkel is de goede, de eigenares vriendelijk, een komen en gaan, *goedendag, goedendag, shalom, shalom*. De bazin bekijkt de diamant nauwkeurig, ze schat hem op een kleine 2 karaat, kleur *k*, zuiverheid *vs*. Haar echtgenoot komt, zegt

dat de steen een *jack* is. Wat dat betekent, vraag ik. Veel duurder dan *k*, zegt ze, minstens 50.000. Hij legt de ring op een apparaat dat alles meet. Ze hadden het apparaat niet nodig gehad, de bazuin had gelijk, 1,9 karaat, *vs*, maar geen *jack*, slechts *k*, 9000 ongeveer. Ik ben opgelucht, het is maar een tweedehandsautootje dat ik aan mijn vinger draag. En meteen voelt hij een stuk lichter.

In de trein terug een merkwaardige scène. Een klein kind, een meisje met blonde krullen, twee jaar misschien, trekt protestierend haar broek uit en zit in haar luier midden in het gangpad van de ICE. Ze krijst en schreeuwt. Wat wil je nou, vraagt de moeder. De vader zegt dat haar luier misschien vol is. De moeder vraagt, moet ik je luier verschonen? Het kind wordt stil. De vader tilt de kleine op de stoel naast hem, ze zit nu schuin tegenover me. Ze haakt haar duimen in elkaar en legt ze in haar schoot, ze begint met het duimenpaar over haar luierbroekje te wrijven, drukt er met ritmische bewegingen op, het duurt even voor ik in de gaten heb wat ze aan het doen is. Ze strekt haar blote benen, leunt achterover, drukt steviger, sneller, haar blik wordt glazig en afwezig, ze hijgt. Haar gezicht ziet eruit als dat van een volwassen vrouw, met een gefronst voorhoofd. Dan is ze opeens klaar, ze schudt zich even als een hondje en is weer helemaal in het nu. Ik ben verstard, heb tijdens het intiemste moment naar haar zitten kijken, me ondertussen afgevraagd of ik de ouders moet aanspreken, vragen waarom ze hun masturberende dochter in hemelsnaam aan de openbaarheid prijsgeven, of ze

zich niet schuldig voelen, maar ik wilde niemand in verlegenheid brengen, dus heb ik gezwegen en in dat ontstellend oude gezicht gekeken en me er niet goed bij gevoeld.

Haar broer, vertelt een jonge vrouw me bij een etentje, is ooit aangereden door een auto, zijn leven is er niet echt door veranderd, hijzelf daarentegen wel. Het was bij een volksfeest in de Solothurnse provincie, een groep jongelui was van de ene kroeg naar de andere getrokken, dat hoorde je nu eenmaal zo te doen tijdens dat speciale weekend, ze hadden het leuk gehad, en toen ze over het trottoir naar huis liepen waren ze allemaal dronken geweest. Een auto kwam op hen af geraasd, reed de stoep op, sleurde haar broer mee, waarna die op de grond viel en zwaargewond bleef liggen. De auto was doorgereden, ging op de vlucht, de schuldige is nooit gevonden. De broer, nog geen dertig jaar oud, had talloze operaties moeten ondergaan, vooral aan zijn rug, maar ook in zijn gezicht. Zijn kaakbotten moesten worden gereconstrueerd, zijn voorhoofd ook, hij ziet er nu anders uit. Als ze aan haar broer denkt, heeft ze zijn oude gezicht nog in haar hoofd, en als hij dan op haar af loopt, denkt ze, o ja, dat is waar ook, zo ziet hij er nu uit. Ze is nog steeds niet gewend aan die onbekende gelaatsuitdrukking.

Herinnering aan Anneke, die een sterk teruggetrokken kin had, zich op haar vijftiengste liet opereren omdat anderen haar daartoe aanspoorden (vooral haar vriend) en jaren nodig had voor ze niet meer schrok als ze 's morgens in de spiegel keek. In

de loop van de dag wende ze aan de nieuwe, de mooiere Anneke, maar meteen na het slapen was ze nog de oude, de echte Anneke, die haar eigenlijk meer aanstond, zoals ze me bekende.

De Oost-Europaspecialist van een Duitse krant vertelde, zegt mijn huisgenoot, dat hij een week na de Russische invasie werd gebeld door een bevriende Oekraïense boer die zei dat zijn koeien de laatste tijd schreeuwden, hij wist niet wat hij eraan moest doen, als bewijs had de boer zijn mobiele telefoon tussen de koeien gehouden, en inderdaad had de redacteur eigenaardig gekerm en geschreeuw gehoord. Dat zijn stervende Russische soldaten, legde de boer uit, die door hun kameraden over de omheining op zijn land waren gegooid, gedumpt tussen koeien. Het andere verhaal: zwaargewonde Russische soldaten zouden achter elkaar op de weg worden gelegd, vervolgens door een tank worden overreden. Geen tijd en capaciteit voor gewonde soldaten. Als dit relaas waar is: hoe verloopt het verdere leven van de tankbestuurder, die zijn eigen kameraden heeft platgewalst? Hoe kan hij leven met die schuld? Met die beelden in zijn hoofd? Zal hij na de oorlog wel doorgaan met zijn leven of zal hij zelfmoord plegen, zoals talloze soldaten zichzelf na een oorlog hebben omgebracht?

Prominente slachtoffers van het wegverkeer (een selectie): Günter Amendt, Rolf Dieter Brinkmann, Jean Bugatti, Albert Camus, James Dean, Diana Princess of Wales, Isadora Duncan, Falco, Grace Kelly, Margaret Mitchell, Helmut Newton, Jackson Pollock, W.G. Sebald, Jo Siffert, Bessie Smith.

Een kleine statistische uitweiding. Het is een Zwitserse statistiek, die in Duitsland zal er waarschijnlijk op lijken, alleen een factor tien groter.

DODELIJKE VERKEERSSLACHTOFFERS:

In 1963: 1330 (645 bestuurders; 237 passagiers; 448 voetgangers)

In het kanton Sankt Gallen in 1963: 78 (33 bestuurders; 13 PASSAGIERS; 32 voetgangers)

In 1970: 1740

In 2021: 200

DODELIJKE SLACHTOFFERS NAAR SOORT VERKEERSDEELNAME IN 2021:

Personenauto's: 65

Motorfietsen: 47

E-bikes: 17

Fietsen: 22

Te voet: 37

Overige: 12

ONGEVALLEN BUITEN DE BEBOUWDE KOM (zonder snelweg): 11.203, waarvan 4486 met lichamelijk letsel

PRIMAIRE OORZAKEN:

Niet aanpassen aan het wegverloop: 489

Kortstondige onoplettendheid: 443

Niet aanpassen aan de wegomstandigheden: 439

Invloed van alcohol: 356

Negeren van het teken *voorrang verlenen*: 352

SOORTEN ONGEVALLEN:

Slip- of eenzijdig ongeval: 2259

Kop-staartbotsing: 614

Botsing bij het invoegen: 396

Frontale botsing: 349

Botsing bij het afslaan: 281

WEGVERKEER DUITSLAND 2022:

Dodelijke slachtoffers: 2788

Zwaargewonden: 57.727

Vader stierf na een frontale botsing. E.T. haalde met zijn grote, rode Chevrolet bij een doorgetrokken middenstreep in een bocht een paardenspan in en knalde tegen de vw Kever van oom en vader. E.T. bleef ongedeerd, mijn oom brak zijn bovenbeen. Vader was op slag hersendood, lag wel nog dagenlang in coma, tot ze de apparatuur uitschakelden, moeder moest het moment kiezen. Op 18 augustus 1963 stierf hij. Hij was nog maar net drieëndertig geworden.

Lijst van mijn eigen deformaties:

- Een zeldzame emotionele koelte tegenover klagende, treurende verlatenen, alleen gelatenen, gescheiden mensen, weduwen,

weduwnaars. *Dat krijgen jullie er nu van. In de jaren van tweezzaamheid niet gemerkt hoe jullie je tegenover de anderen, de alleenstaanden hebben gedragen, in jullie onwrikbare tweepersoonsfront. En nu opeens aansluiting zoeken.* Herinnering aan mama, de jonge weduwe, die niet voor het etentje bij de burens werd uitgenodigd met het argument *met jou erbij klopt de tafelschikking niet.*

- Irritatie als mensen het over een *tragische slag van het noodlot* hebben als het dat eigenlijk niet is, bijvoorbeeld het sterven van bejaarde ouders.
- Stille verwondering over intacte gezinnen. Stiekem observeren of er toch niet iets scheef zit.
- Mezelf niet waarderen in een een-op-eenrelatie. Me daarin vreemd voelen. Als een relatie functioneerde, maakte ik die kapot. Als die niet functioneerde, probeerde ik haar in stand te houden. De onmogelijkheid van nabijheid, de wetenschap dat een relatie binnen een paar tellen te gronde kan worden gericht (ongeluk, dood, verlaten worden etc.) – beter niet aan beginnen. Het gevolg: een solitair bestaan. Niet beklagenswaardig, het is de enig passende toestand voor mij.

IN HET GRAND CAFÉ 2 (over deformaties):

Laten we het over deformaties hebben, stel ik voor.

Deformatie is een akelig begrip, het is te sterk, werpt Isadora tegen. Het klinkt alsof de psyche lelijk is geworden, misvormd. Dat kan niet, we moeten een neutraler begrip vinden.

Henri pakt zijn waterglas op en schrijdt er doelgericht mee